

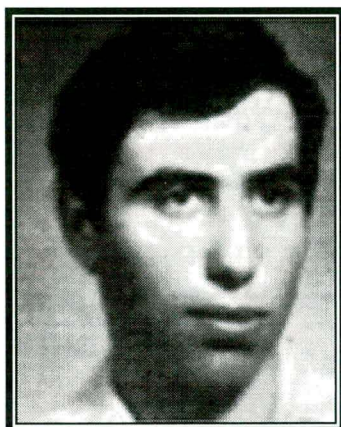

ארגון יד לבנים
סניף ירושלים

עיריית
ירושלים

סמל שמואל-רון שיף ז"ל

בן אביבה ומנחם

נולד ברמת-גן

בתאריך כ"ט בשבט תשכ"א, 15/2/1961

למד בירושלים

שרת בחיל השיריון

נפל במלחמת שלום הגליל

בתאריך י"ז בסיון תשמ"ב, 8/6/1982

נקבר בהר הרצל

אזור: א חלקה: 21 שורה: 4 קבר: 4

הותיר אחריו הורים ואחות

בן 21 בנפלו

קורות חיים

בן אביבה ומנחם, נולד ביום כ"ט בשבט תשכ"א (15.2.1961) ברמת-גן. בהיותו בן למשפחה מסורתית, קיבל רונן חינוך דתי לאומי. הוא סיים את לימודיו בהצטיינות יתירה.

קודם גיוסו, הוא למד שנה אחת בישיבת "הכותל" בירושלים, ובעת גיוסו העלים פגמים רפואיים כדי שלא לגרוע מהפרופיל הרפואי שלו. רונן שירת בחיל-השריון, עבר קורס מפקדי טנקים והתבלט בגדודו כמפקד מצטיין וכידיד נאמן ומסור לפקודיו. "הגליל כולו מרבד אדום של כלניות והטנקים רומסים אותן" אמר רונן לאמו. מוח מבריק, נשמה של אמן ורע נאמן חברו יחדיו בבחור הצעיר הגבוה ויפה-התואר, שהצניע את כשרונותיו, אך אלה התבטאו בעל כורחו.

כשפרצה מלחמת שלום הגליל, היה רונן עם הכוח שהסתער על מערכי האויב בגיזרה המערבית. הוא התקדם עם יחידתו במסלול הלחימה, עד מבואות צור. ביום י"ז בסיון תשמ"ב (8.6.1982) בפריצה לצור, נקלע רונן

ארגון יד לבנים
סניף ירושלים

עיריית
ירושלים

למארב האויב. הטנק שפיקד עליו נפגע, ושלושה מאנשי הצוות נספו. ביניהם היה שמואל-רונן. בן 21 שנים הוא היה בנופלו.

במכתב תנחומים, ששיגר מורו לפסיקה להוריו ולבית-הספר התיכון שבו למד רונן, נאמר: "...זכות גדולה היתה לי ללמד אותו את תורת המדע ולמדתי ממנו את תורת החיים. נועם הליכותיו, כמו גם חריצותו, עולים לנגד עיני הדומעות וליבי מסרב להבין. יחיד ומיוחד היה. בקסם הנפלא שהשרתה נוכחותו בכל מקום... רונן היה מטובי תלמידי. חניך מעולה שהוה דוגמה ומופת לכל התלמידים. הצטיינותו ענותנותו ונועם הליכותיו מעלים את דמותו הנפלאה אל מול עיני הדומעות. קסמו המיוחד ישאר לעד בקרבי.

עם ישראל איבד אחד מטובי בניו ובית ספרכם את אחד הנבחרים שבבוגריו..."

רונן הובא למנוחות בבית-הקברות הצבאי על הר הרצל בירושלים. והנוף, שאהב כל כך בחייו, נשקף ממקום מנוחת עולמו. הוא השאיר אחריו הורים ואחות.

לאחר נפילתו, הועלה רונן לדרגת סמ"ר.

מפקדו כתב במכתב למשפחתו: "סמ"ר שמואל נהרג ביום הראשון של המלחמה. הטנק שלו פרץ קדימה, והוא נקלע למארב האויב. שמואל סימל את ההתגלמות המושלמת של מפקד מעולה. בעל רגשות ויחסי אנוש חמים ביותר. הוא מילא את תפקידו בצורה הטובה ביותר, היה אהוב ונערץ על כל מפקדיו וחבריו בפלוגה".

שמו הונצח ביער ירושלים.

שיר

הונן

שמואל

ז"ל

ועד המשפחה והכוללת ממערכות יש
שכונת בית הס

מען: ח.ד. 3441 בית הכרם

שאלרון עדכון

יש לצרף תמונת החולל

ג. פרטי
שם פרטי
שם משפחה
מצב נש
טלפון
כתובת

השנ

.4
.5
.6

הגיל:

2. שם האם: אביבה
שם משפחה: ש.ש.
שנת לידה: 1932 שלי: 419027
כתובת: רח' אליהו 125 י-ם

טלפון
520195

כתובת
רח' בירכרם 10 י-ם

ש. לידה
1957

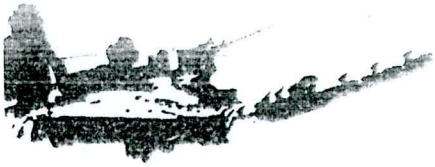
שם משפחה
ש.ש.

ועולות שנעשו להנצחת החולל:

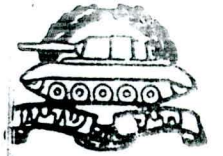
זיכרון טפוח/אלבום/חובבת

עולות אחרות (שם פרטי - יוסף - רח' אליהו 125 י-ם)

צעד לפעולות אחרות להנצחת חוללים:

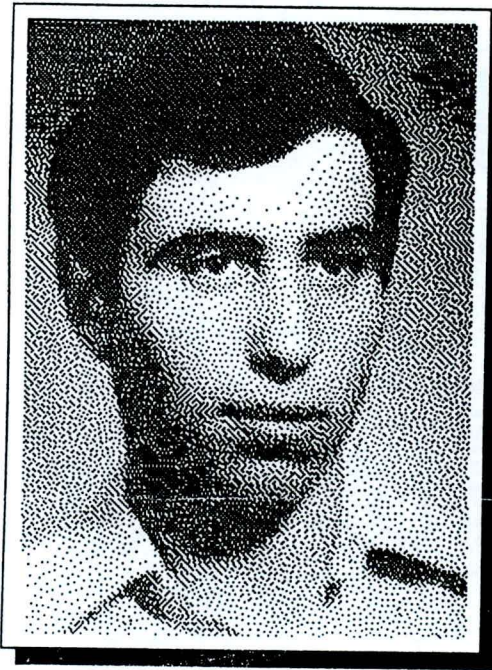
עמותת "ייד לשריון"
בלטרון

מ.א. 3364881

סמל שיף שמואל רונן ז"ל

בן אביב פון מנחם

נולד ב-רמת גן
15.2.1961

8
נפל ב-10/06/82
י"ז סיון תשמב

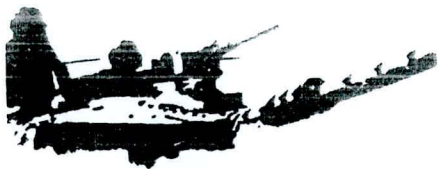
בשרותו ב-גד 9
שלום הגליל
רמת הגולן
צור

נקבר ב-הר הרצל (י-ם)

לפקודיו. "הגליל, כולו מרבד של כלניות והטנקים רומסים אותן" אמר רונן לאמו. מוח מבריק, נשמה של אמן ורע נאמן חברו יחדיו בבחור הצעיר הגבוה ויפה-התואר, שהצניע את כישרונותיו, אך אלה התבלטו בעל כורחו. כשפרצה מלחמת "שלום הגליל", היה רונן עם הכוח המסתער על מערכי האויב בגיזרה המערבית. הוא התקדם עם יחידתו במסלול הלחימה, עד מבואות צור. ביום י"ז, הסיון תשמ"ב (8.6.1982), בפריצה לצור,

בן אביב פון מנחם, נולד ביום כ"ט בשבט תשכ"א (15.2.1961) ברמת-גן. בהיותו בן למשפחה מסורתית, קיבל רונן חינוך דתי לאומי. הוא סיים את לימודיו בהצטיינות יתירה. קודם גיולו הוא למד שנה אחת בישיבת "הכותל" בירושלים, ובעת גיוסו העלים פגמים רפואיים כדי לא לגרוע מהפרופיל הרפואי שלו. רונן שירת בחיל השריון, עבר קורס מפקדי טנקים והתבלט בגדודו כמפקד מצטיין וכידיד נאמן ומסור

המשך ...

עמותת "יד לשריון" בלטרון

מ.א. 3364881

סמל שיה שמואל רונן ז"ל

בן אביב מנחם

ואחות. לאחר נפילתו, הועלה רונן לדרגת סמ"ר. מפקדו כתב במכתב למשפחתו: "סמ"ר שמואל נהרג ביום הראשון של המלחמה. הטנק שלו פרץ קדימה, והוא נקלע למארב האויב. שמואל סימל את ההתגלמות המושלמת של מפקד מעולה. בעל רגשות ויחסי אנוש חמים ביותר. הוא מילא את תפקידו בצורה הטובה ביותר, היה אהוב ונערץ על כל מפקדיו וחבריו בפלוגה". שמו הונצח ביער ירושלים.

נקלע רונן למארב האויב. הטנק שפיקד עליו נפגע, ושלושה מאנשי הצוות נספו. ביניהם היה שמואל-רונן. בן 21 שנים הוא היה בנופלו. במכתב תנחומים, ששיגר מורו לפיסיקה להוריו ולבית-הספר התיכון שבו למד רונן, נאמר: "...זכות גדולה היתה לי ללמד אותך את תורת המדע ולמדתי ממנו את תורת החיים. נועם הליכותך, כמו גם חריצותך, עולים לנגד עיני הדומעות וליבי מסרב להבין. יחיד ומיוחד היה. בקסם הנפלא שהשרתה נוכחותו בכל מקום... רונן היה מטובי תלמידיי, חניך מעולה שהווה דוגמה ומופת לכל התלמידים. הצטיינותו ענותנותו ונועם הליכותו מעלים את דמותו הנפלאה אל מול עיני הדומעות. קסמו המיוחד ישאר לעד בקרבי. עם ישראל איבד אחד מטובי בניו ובית ספרם את אחד הנבחרים שבבוגריו... רונן הובא למנוחות בבית-הקברות הצבאי על הר הרצל בירושלים. והנוף, שאהב כל כך בחייו, נשקף ממקום מנוחת עולמו. הוא השאיר אחריו הורים

זכרונות מילדותו של רונן

יום הזכרון, תשנ"א

לפני תשע שנים נולד לי בן. בטכס הברית היו לאביבה ולמנחם תחושות מעורבות. אביבה שחיכתה לטלפון מרונן, שהיה בשדה הקרב, לא רצתה לבוא לטכס הברית.

אחיה אברהם שכנע אותה, וכך הגיעו כולם לחגוג עמי את כניסת בני בבריתו של אברהם אבינו.

אביבה ישבה "על סיכות". לבה, לב אם, נבא לה רעות.

וכך, מדי שנה כשאנו חוגגים את יום הולדתו של אבידוב, מיד צפה לנגד עיני דמותו של רונן, החיים והמוות שזורים הם יחדיו חולפת המחשבה בראשי. האחד נולד והשני מת.

התאספנו כאן במלאות תשע שנים למותו של רונן. אספר מספר סיפורים הזכורים לי מתקופת ילדותו של רונן.

דודו אחי, ורבקה, היו חברים, ואני "הגדולה" הייתי כאמא קטנה וטיפלתי ברונן.

אני זוכרת את חדרו ברחוב חורגין ברמת גן. כסא הנדנדה מהקש שעמד בחדר היה פינת הסיפור.

"פסיה, ספרי לי סיפור, למעלה!"

"רונן, הייתי אומרת לו "גם במרפסת למטה אפשר לספר סיפור...". אך רונן התעקש. וכך, עלינו שנינו לממלכת הסיפורים. רונן היה מוציא ספר ועוד ספר עד שהיה שואל: "ואולי יש לך ספור בלי ספר?" כאן הגיע הזמן לדמיון להשתולל כי את הדמויות הוא היה יוצר ולפעמים אף את העלילה.

קיץ אחד ביקרה משפחת שיף בירושלים, בביתו של שלמון. אני נשארתי בייבי סיטר לרבקה ורונן.

והנה התעורר הילד שהיה ממש קטן ורצה רק את אמא. כל מה שעשיתי לא עזר, הוא בשלו. לבסוף אמרתי לו: "רונן אמא ישנה ואסור להעיר אותה". השתק הפעוט חשב רגע ואמר: "בסדר פסי, אבל אני רק רוצה לראות אותה אני מבטיח שלא אעיר אותה, באמת...".

מהיכן אשיג לו את אמא?

ושוב, הדמעות נגרות וזולגות על לחייו הרכות...

פתחתי את הדלת של החדר בו ישנה רבקה ואמרתי לו: "הנה אמא"
השתק הפספוס והלך לישון.

כשגדל מעט, שוב לא רצה בי ובסיפורי והיה הוא משחק עם דודו
ורבקה. הם שיחקו כדור במרפסת למעלה, החטיאו והכדור עף לחצר.
רונן מהיר הרגליים היה אץ רץ את שלושת הקומות להביא את הכדור
ודלת הכניסה היתה חוזרת ונסגרת בטריקה.
מנחם קם מהספה ומרעים בקולו, מה קרה פה אינכם יודעים כיצד
לסגור דלת... דודו ורבקה נשארים למעלה בשקט, מבקשים הם כי
נוכחותם לא תורגש. אך רוני, הכדור תחת זרועו בצעדים שקטים
ובוטחים ניגש הוא לאביו ובקול שלוו ורגוע בתמימות ילדותית,
מסביר הוא לאביו כי את הכדור יש להחזיר ומהר למרפסת בקומה
העליונה כי, אחרת אי אפשר להמשיך במשחק...

אסיים בסיפור נוסף.

רוני כבר ילד גדול, רציני ואוהב אתגרים. אנו יושבים במטבחה של
אביבה. שתי האחיות אביבה ושרה יוצאות למרפסת לראות את עץ הלימון
שנשא את פריו. הן רוכנות מעל מעקה המרפסת כדי להיטיב ולראות את
פרי הלימון. מאוחר יותר מגלה שרה שהשעון שהיה בכיס חלוקה נפל
ואבד.

חיפשנו וחיפשנו אך לשווא. האבידה לא נמצאה.
אך, רוני לא ויתר. בשקט בשקט, תפס הוא פיקוד. תיחקר ושאל חיפש
ובלש, וכעבור שתיים חוזר הוא ובהבעת ניצחון על פניו מנופף הוא
בידו בשעון אשר בין אטבי הכביסה מצאו.

את השעון שאבד - מצאנו, אך את הילד שאבד לנו - שוב אין למצוא.

יהי זכרו ברוך.

רוֹנֵן

רוֹנֵן נולד בל' שבט תשכ"א ברמת גן.

עץ שקד ענק גדל בגינת משפחת שיף.

כשתקפו צירי הלידה את אביבה אמו, והיא כאבה את כאבי לידתו של רוֹנֵן, ראתה היא מחלון חדרה את השקדיה מכוסה כולה בפרחים לבנים נהדרים ומפיצה ניחוחות.

"מי יתן והתינוק שאלד ידמה לעץ זה!" אמרה למנחם בעלה.

ואכן ברוֹנֵן היו הרבה מתכונותיו של אותו שקד.

גבוה, רחב, יפה תואר, שקדן, ראש וראשון לכל.

רוֹנֵן סיים את תימודיו בתיכון בהצטיינות יתרה. ממוצע ציוניו היה 9.9, וכדברי מוריו: "מיום קום ביה"ס לא היה תלמיד כמותו".

בעיקר הצטיין הוא במתימטיקה ובפיסיקה, "עתיד מזהיר צפוי לו כפיזיקאי" - דברי מורו לפיזיקה.

אולם, הוא הצניע את כשרונותיו שבלטו בעל כורחו, עזר לכל היה חבר ורע נאמן, מעולם לא התרברב, שקט היה ונעים הליכות, השרה על סביבותיו קסם מיוחד נינוחות ובטחון.

את הטירונות סיים בהצטיינות על אף הפרופיל הבריאותי הנמוך שלו. היה למפקד טנק מצטיין. מפקד שאפשר לסמוך עליו וכל דבר שעשה עשאו בשלמות. בעל חוש הומור נדיר ותמיד אמר את המלה הנכונה במקום ובעיתוי המתאימים.

שומר מצוות היה, אולם מעולם לא העיר לזולתו ולא כפה את דעתו על אחרים.

הגדוד היה בשלומי ובאחד מימי שישי החורפיים, קבל רוֹנֵן חופשה. כשהגיעו למכון וינגייט ירדה השבת, ורוֹנֵן הרי לא נוסע בשבת.

רוֹנֵן ירד מהאוטובוס והלך ברגל את כל הדרך מוינגייט ועד לרמת גן. הליכה שהיא כ-30 ק"מ, כשמטרים עזים יורדים. משהגיע סוף סוף לבית אחותו כולו רטוב עד לשד עצמותיו בשל הגשם הסוחף שירד, כשהשעה שעת לילה מאוחרת, אמרה לו אחותו "רוֹנֵן, בצבא מותר לנסוע בשבת..."

השיב לה רונן, "כמובן, גם אני נסעתי כשהייתי בתפקיד, אך כדי לראות אותך או את ההורים, איני מחלל את השבת..."

אך יחד עם זאת לישראל אמיתי היה הוא. מעולם לא כפה את דתיותו על אחרים, באשר סובלנות היתה אחת מתכונותיו הבולטות ביותר.

מפי חבריו שמענו, כי בשבתות עת התקרב הוא לאוהלם, נהגו הם לכבות את הרדיו, על מנת שלא לגרום לא לחלל את השבת. כך עשו הם, הוסיפו וסיפרו, דווקא בשל העובדה שמעולם לא ביקש הוא מהם לעשות כן. בכבדם את דעותיו, בהוקירם את סובלנותו, ביקשו הם שלא לגרום לו לחילול השבת.

הוא ניחן באופי חזק ועדין כאחת. דאג תמיד לא לפגוע בסובבים אותו מעולם לא התנשא, והצניע את כשרונותיו. אציל נפש אמיתי היה הוא.

רונן היה אוסף בולים נלהב, הוא אסף אותם באהבה ערך אותם לפי נושאים, ודאג ללמוד את ההסטוריה והרקע העומד מאחורי הוצאת כל בול ובול.

הרבה לצלם. צילומיו המשמשים בבואה לאופיו. מלאי רגישות טוב והבנה עמוקה של הדברים היסודיים הבסיסיים בחיים מאפיינים אותם.

צילם בטכניקה מיוחדת ותפש מומנטומים יחודיים. הנה בתמונה זו מצלם הוא תינוק המכניס את כף רגלו לפיו. חתולה מזנקת לתפוס את טרפה.

שני יוני בר על חוט טלפון וחתול רובץ לבטח מתחתם. לתמונה זו הוא קרא חמסין. כשאתה מתבונן בתמונה אתה יכול ממש לחוש את השרב הכבד והמעיק.

סידרת התמונות של העיר העתיקה בלילה מרהיבה ביופיה. זריחות ושקיעות נופים פרחים ועצים. תמונות מכל קצוות הארץ, מהר משה נואיבה ועד החרמון. הבניאס והרי האלפים האוסטריים השווייצרים והאיטלקיים. עינו פקוחה תמיד לקלוט חוויות חדשות נופים מרשימים ואנשים.

איש ניגודים היה חזק ותקיף - רך ועדין.

אוהב ילדים וזקנים נופים פרחים ובעיקר היה אדם אוהב חיים ואוהב הבריות.

ועתה כשבא חודש שבט, החודש בו נולד רונן ועצי השקד מלבליים

ונותנים ריחם, מסתכל מנחם אביו בעצים ואומר: "העצים פורחים
וחיים, הפרחים יתנו פירות, אך רונן שלנו, נגדע באיבו..."

מי יתן ותהא זו המלחמה האחרונה ולא
ייגדעו יותר אילנות מן הארץ.

בס"ד יום ג', 22.7.78

לרבקה היקרה שלום רב !

הגענו בשעה טובה ומוצלחת להופגסטיין הנפלאה ביום ראשון 4.58.

אנו נמצאים בפנסיון נפלא במקום עוצר נשימה. הרים מסביב, נחלי מים בכל פינה, הכל מלא דשא, פרחים מרהיבים בכל פינה ופינה ומזג אוויר נפלא.

בקיצור עושים חיים משוגעים.

אני מקווה רבקה, שהגלויה תמצא חן בעינייך למרות שלעומת המציאות היא חיוורת ביותר. אני כותב לך גלויה זו לצילי המוסיקה הנפלאה הנשמעת כאן (כל יום נערכים כאן במרכז העיר 3 קונצרטים נפלאים).

בגלויה הבאה אספר לך על רשמינו משוויץ (סנט מוריץ, דבוס, פילאטוס, מפלי הריין וכו').

בינתיים "אוף וי דר זיין".

רונן.

בס"ד יום ד' 23.7.78

לרבקה היקרה שלום רב !

מה נשמע? אני מקווה כי את מרגישה טוב וכי מזג האוויר הישראלי לא מציק לך.

אצלנו בעיה זו לא קיימת. אנו נושמים אוויר הרים אלפי צלול כיינ. אך לא לשם זה באנו לאוסטריה כי אם בעיקר להנות מיופייה של מדינה זו.

היום, היינו באינסברוק בירת הטירול. עיר זו מוקפת הרים נפלאים שבעונת החורף משמשים לתחרויות סקי. (זהו מרכז הסקי העולמי!) אך עיקר יופיה אינו טבעי כי אם מעשי ידיו של האדם החרוץ שחי לפני כמה מאות שנים. (אינסברוק עיר עתיקה ביותר).
לומר את האמת לדעתי, יופי זה רחוק מאד מיופיה של ווינה שבה ביקרנו בתחילת הטיול. וינה מצטיינת בארמונות אבירים (שיינברון, הופבורג וכו') פסלים נפלאים, סתם בתים מקסימים וכו'.

אך, גם אינסברוק עיר יפה מאד (הלואי עלינו), וזה מדובר לגבי שני חלקיה שמשני צידי נהר האין החוצה אותה.

שלך בגעגועים, אחיד

רונן.

בס"ד יום ד' 16.8.78

לרבקה היקרה,

הגענו לציריך ביום ראשון בערב, בשעה 6.37 (דייקנות שוויצרית או לא?...?) היישר מווינה הנפלאה.

את ציריך טרם סרקנו לאורכה ולרוחבה, אך כבר בקרנו בכמה מקומות נפלאים בשוויץ.

ביום שני נסענו לשפהאוזן ולמפלי הריין האדירים והנפלאים.

אך, גלויה זו ברצוני להקדיש לטיול שערכנו אתמול להר הפילאטוס, שלעומתו מחוירים שאר הרי הסביבה. (אגב, שלחנו לך גלויה נפלאה משם ואני מקווה שהיא הגיעה ליעדה בשלום).

נסענו ברכבת עד לוצרן ומשם באוטובוס לעיר הנקראת קרינס KRIENS. משם עולים בשני רכבלים (בערך כשלושת רבעי שעה) לפילאטוס שגובהו 2132 מטר. המראה משם ממה מרהיב (צולמו כ-50 תמונות...!) מהפילאטוס יורדים ברכבת שיניים בשיפוע של כ-45 מעלות. רכבת השיניים מביאה אותנו עד למקום הנקרא אלפנשטד, ומשם מפליגים בספינה (שהיא ספק אונייה) לאורך אגם לוצרן, בחזרה ללוצרן, ומשם הביתה. כל זאת במחיר אותו הכרטיס.

טיול בלתי נשכח שאין מילים בפי ואין מקום בגלוייתי לתארו.

רונן.

לזכרו

במעגל מהיר רצות השנים. מאז היום המר והנמהר חלפו כמה אביבים.
איך הפך יום אביב אשר הביא לך תמיד רונן אושר ורון, ליום עצב
וכאב קורע לב!?

זיכני הגורל ונתגלגלה לי זכות - אביבה ומנחם הם שכני.
כברת דרך עשיתי אתם. הרגשת האסון והצער, בכוחה לזכך את האדם,
ולקרב רחוקים.

לא הכרתי את רונן. סופר לי על ילדותו, דברים נאמרו ע"י אחותו,
מוריו, מפקדיו, חבריו, קרוביו. חוט אל חוט נמתח ונקשר. במוחי
הצטרפו עמודים ודפים.

בכל פעם שאני באה לבית אביבה ומנחם נתקלת העין בתמונתו, נחה על
פניו הצעירים והנאים, על מבט עיניו התמים והישר. כמה קשה לי
לכרוך את שמו בסיומת ז"ל...

חשבתי בלבי, הן אני מכירה אותו, ואפילו מקרוב. לבו, נשמתו,
הרהוריו, נהירים לי. ומהאבנים הצבעוניות שמרכיבות את הפסיפס
שאנו מכנים אישיות, עולה נער ברוך כשרונות, נער שהתברך במזיגות
יפות. אני אישית, מוקסמת מנפשו המיוחדת. דברים גדושי חוויות
העלה על הכתב, בדברים שכתב חשף בפנינו משהו מרבדי פנימיותו.
מוציאים שוב את מחברות הטיוטא שלו, יומניו, תמונותיו,
השיקופיות, ומתיחדים אתם. התמונות שטות ונעלמות, חוויות
וזכרונות חולפים ומופיעים.

ולפתע הוודאות האכזרית מהממת: הרשימות, התמונות, השיקופיות,
נשארו והוא - איננו...

כל אחת מתכונותיך הברוכות, רונן היקר, לכולנו משובצת בליבותינו
ומאירה באורה המיוחד.

דווקא בתקופה האחרונה, שבה גילית את מלוא יכולתך וכשרונותיך
והיה ברור שתרומתך בכל נושא שבו תבחר, תהיה עמוקה ורבה מאד,
דווקא אז, קופחו חייך.
נעתקות מפי המילים.

כשמכירים את בית ההורים מבינים מה הוא כור מחצבתו של רונן. מהו
השפע ממנו ינק רונן, ממי ירש את הנפש הרגישה, הלב החם, אהבת

הזולת, הזיקה לאמנות, לטוב וליפה.

הדריכו אותך רונן, בדרך הישר. לימדו אותך להיות בעל מצפון ויעוד.

ואכן, כשנקראת לבוא בלא פחד ובלא ספקות אתה, ראשון בין ראשונים יצאת. בנפש חפצה ורון בלב, להוט לשרת את המולדת. "עת לעשות" אמרת, והרי כל דבר עשית בשלמות.

בלב שבור מכאב, בנשימה כבדה, כשהם כולאים אנחה בבית החזה, משוחחים אביבה ומנחם על שווא החיים, וחושבים כיצד להשלים. אך, עם הזמן, הכאב לא הועם. חוק השכחה, אינו חל על האובדן. הזמן אינו משכיח, הוא מוסיף מימדים.

משתמע מדברי אביבה: הפרידה מרון בני, עושה שמות בנשמתו. כאילו יש פרוטזה בלב, ומוסיפה: מתהלכת אני בתחושה של "אילו" ו"יכול היה להיות", ו"צריך היה" ו"אולי באופן אחר".

כלפי חוץ, גם אם הלב נקרע, מאמצים את כל הכוחות ושותקים. אך באין רואים, בלי אותו נטל הנקרא "התאפקות", מותר לבכות.

טרדות היום יום, החובה למשפחה, מטילות לכאורה שוב אל תוך מעגל החיים. אך, המחשבות הנוקבות אינן מרפות ולו לרגע קט. האמנם קרה? הכאב עדיין כל כך צורב כאילו האסון התרחש אך אתמול.

אביבה ומנחם, למרות מכת הגורל לבכם לא נסגר בפני הזולת ואזניכם קשובה לו. ממשיכים הינכם לנהוג בהכנסת אורחים, אתם מוסיפים ומקבלים את באי ביתכם בהארת פנים מיוחדת.

בכוחותיכם הדלים ובכשרונותיכם הגדולים אתם עומדים בכבוד ואינכם מאבדים מהצביון המיוחד שבאישיותכם.

רון היה כפי שתארתי.

דומה אני לאדם המהלך בשדה פרחים. תלשתי מהוויתו של רונן פרח פה, ופרח שם ועדיין אני רחוקה מלומר הכל עליו. ומה שלא נאמר חזק יותר.

בני משפחתך רונן, רתוקים אליך, אל חייך, אתה חלק מהם, מצורת מחשבתם, מהרהוריהם. אתה מוסיף לשגשג ותוסיף לפרוח למרות... הרי אתה רק בן עשרים ואחת וכך תהיה...

רוֹנֵן, אתה הבן היקר שהבטחת קצת להשמר,
אתה האח הטוב שלא היה גבול למסירותך לאחותך,
אתה רוֹנֵן ה**אדם** במלוא מובן המלה,
אינך עמנו עוד.

עתה נותרו רק הזכרונות, לכל אחד מאתנו זכרון יקר משלו.
יהיו הזכרונות הטובים על חייך רוֹנֵן, למקור נחמה פורתא, למען
תיתן לכס אביבה, מנחם ורבהלה כוח להמשיך.

זכרו שמור בלבותינו לעד.

שרה בן-חנן.

יום ג' 11.9.73

לאמא ולאבא שלום !

מה שלומכם ומה עם רגלה של אמא. אני מקווה שאתם נהנים מאד.
כתבו לנו מה אתם רואים, והעיקר מה אתם מצלמים, ואם אתם אוכלים
שטרודלים וינאיים.

אנו מרגישים אצל אהובה מצוין ואהובה מתייחסת אלינו יפה מאד.

המורה מרק ממשיך לחנך אותי, אולם עד עתה לא היו בעיות. (דרך אגב
כתב החרטומים הוא שלי).

שלחו יום אחד גלויה לרבקה וביום השני גלויה בשבילי.
ספרו לנו אם אתם נהנים ובכל יום כתבו על הגלויה שתשלחו באותו
יום, מה ראיתם ומה עשיתם ביום זה.

השנה התחלנו ללמוד צרפתית, והשפה מאד מצחיקה.

ספרו לנו גם על בית המלון שבו אתם מתגוררים.
הגלויות שאתם שולחים לנו יפות מאד ומשמחות אותנו מאד. תשאירו גם
לנו קצת שוקולד שוויצרי.

והעיקר, צלמו הרבה הרבה ואל תחסכו על הפילם, הלא לשם כך קניתם
אותו.

שלכם בנכם

האוהב אותכם

רונן (נוני)

נ.ב.; דרישת שלום מצבי ואהובה. (רבקה כתבה לכם מכתב גם היא.)

בס"ד יום ג' 2.6.81

אמא שלום !
מה שלומך ומה שלום אבא ? מה עם רבקה וצביקה. האם הם כבר חזרו
מטיולם?

אצלי, אין חדש. חם מאד, עובדים קשה ומחכים שהימים יעברו.
מקווה להגיע בקרוב הביתה.

צר לי שלא שמרנו על קשר במשך כל התקופה מאז שהייתי בבית אך
נשתדל לשפר זאת להבא. בסך הכל אני מקווה שאגיע הביתה עוד לפני
המכתב הזה.

אמא, החבילות ששלחת שימחו אותי מאד. הן ממש מהוות משב רוח רענן
ביום שרב.

תמסרי ד"ש לכולם בבית. לאבא, לרבקה ולצביקה, שאגב שמחתי מאד
לשמוע על נסיעתם, אני תקווה שהם נהנים שם.

הצטערתי לשמוע במכתבך שאתם מודאגים מאד שלא שמעתם ממני כלום אך
אין באמת מה לדאוג. אני חי ושלם. אמנם עובד קשה, אך הכל בסדר,
אין מה לדאוג.

באהבה ובגעגועים

רונן.

הורים יקרים !

מה שלומכם ? אני כולי תקווה שאצלכם הכל בסדר ואתם לא דואגים לי כרגיל.

אצלי, הכל בסדר, החיים מתנהלים כרגיל ואין שום סיבה לדאגה.

כאן, לא השתנה כלום בזמן שלא הייתי. ביום רביעי יצא לי לעבור בירושלים, אך לא היה לי זמן לקפוץ הביתה. מבחינת הכביסה שהשארתי בבית, אני מסתדר ואין צורך שתשלחו לי אותה.

אני מקווה להיות בבית בשבת הבאה, אך כמובן אי אפשר להיות בטוח שאבוא ואל תתאכזבו אם לא אבוא.

ביום שישי קבלתי את החבילה של רבקה והיא שימחה אותי מאד. כתבתי גם לה מכתב להודות לה על החבילה.

להתראות בקרוב !

רונן.

רונן היה בביה"ס. ילד גדול, חזק, וחכם.
אני הייתי בן חמש אולי קצת יותר, וזה היה כבוד גדול להיות חבר
לילד בבי"ס.

תמיד רציתי לבוא ולשחק עם רונן, ונדמה לי שלא הרבה פעמים ואולי
אף לא פעם אחת שמעתי ממנו סירוב.

כשאבא ואמא וסבא וסבתא ז"ל, היו באים לבקר אצל אביבה ומנחם, מיד
הייתי שואל: "רונן בבית?"
בתחילה בהססנות ואחר כך בתובענות, ודודה אביבה היתה אומרת בחיוך
נחמד: "רונן למעלה רמון, אתה יכול לעלות".
זה היה אור ירוק, ואני הייתי טס למעלה...

ושם היינו נסגרים שעות. אף אחד לא שמע על מה דיברנו. זה היה
הזמן הפרטי שלי ושלו בלבד.

רונן סיפר לי הרבה סיפורים. הסביר לי על בולים, והראה לי את
אוספיו הפרטיים. אחר כך לימד אותי את רזי הצילום על מצלמתו.
שעות היה יושב אתי ומקדיש לי מזמנו. ואף אני, סיפרתי לו את
סודותי, את הדברים שלא סיפרתי אפילו לאבא ולאמא.

קשר חזק וקרוב היה בינינו. אני הערצתי ואהבתי אותו יותר מחבר,
כמו אח גדול.

הקשר המיוחד הזה נמשך לאורך שנים. רונן גמר את ביה"ס והלך
לתיכון. הבחינות התחילו ללחוץ, ורונן הקדיש הרבה זמן ללמודים.
ציון 9 לא היה מספיק טוב. אך אפילו אז, כשהינו מתראים, תמיד
היה לו זמן בשבילי ותמיד היה מתפנה מעיסוקיו עבורי, ואני תמיד
רציתי עוד ועוד...

לפעמים בתקופת בחינות אביבה היתה אומרת לי: "היום לא רמון, רונן
צריך ללמוד", ואני הייתי עצוב.
או לפעמים אביבה היתה אומרת לי: "היום רונן עוזר לי ואי אפשר",
ושוב הייתי חש אכזבה, ומועקה בלב.

אך תמיד היה קיים הפיצוי - כששוב היינו נפגשים. תמיד בנפרד, הרחק
מכולם, מסתגרים לנו שנינו באיזה חדר או פינה, ותמיד היה לנו על
מה לדבר.

בשבילי הוא היה ונשאר חבר גדול חכם וחזק, מלא סבלנות ורכות, עם המון ידע וחוש גדול ליופי שבא לידי ביטוי בתמונות שצילם. בתמונות שלו היו נופים פרחים אנשים. גם אותי הוא אהב לצלם, ואני למרות שלא אהבתי להצטלם, עם רונן זה עבד. בשבילו הייתי מוכן. הצטלמתי המון, אבל כשלא רציתי יותר, הפסיק הוא בנועם, בלי ללחוץ. אף פעם לא הפציר בי לעשות דברים שלא רציתי.

היום אני מבין, שכבר בגיל צעיר מאד היה לו חוש עדינות יוצא מהכלל, אף פעם לא הרגיז ולא התרברב, לא ניסה לסדר אותי או לנצל באיזו שהיא דרך את עובדת היותי קטן ותמים ממנו.

מצד אחד הוא טיפל בי, ומצד שני, נתן לי להרגיש כאילו אנחנו חברים שווים לכל דבר.

רונן : אתה היית החבר האמיתי הראשון שלי. החבר הכי טוב שלי. ואת זאת לא אשכח לך אף פעם.

רמון.

ברצוני להעלות מילים מספר לזכרו של רונן.

"לספר על ידיד מישהו שהיה...וצרר את חייו הקצרים בעופרת אחת
פתאומית..."

(נתן יונתן)

לספר על ידיד, חבר שהיה, נראה שאין דבר קשה מזה.
לא משום שאין מה, אלא משום שהלב מלא וגדוש בזכרונות בהם רונן
משולב. רונן חלק מכל תמונות הילדות, והדברים כיצד יוכלו לפרוץ
החוצה כשהוא איננו?! ובכל זאת אנסה.

משחר ילדוטי אני זוכרת את רונן על פיסת הדשא ביחד עמי לפני
הבית.

רונן, ילד חייכן, טוב לב ומופנם שהתלווה תמיד למשחקים שלי ושל
רבקה. את כל הילדות בילינו יחד. בחופשים, לסרטים הלכנו יחד,
לשחות בים ובבריכה, בחג הסוכות קישוטים לסוכה הכנו ביחד ובפורים
התחפשנו אני לכלה ורונן לחתן ללורד.

ואכן, לורד ואציל בנפשו היה רונן.

זוכרת אני עד היום את הבקרים של שבת, כשהיה רונן חוזר עם מנחם
מבית הכנסת ותמיד לפני שעלו הביתה לסעודת השבת, היה רונן מקבל
הסברים ממנחם על עץ הלימונים ועץ האתרוגים שצמח בחצר. תמיד
הקשיב הוא בסבלנות אין קץ, שאל והתעניין.

וכשכנה, הילדה מלמטה, שומעת אני באוזני עד היום את זמירות השבת
ששרו למעלה ואת קולו המתנגן של רונן כששר הוא עם אביבה זמירות
אהובות. עד שבגר רונן היו לו ולאביבה קולות דומים שהשתלבו
להפליא.

ילד טוב, עדין ומסור שגדל והגיע למצוות. ובחגיגת הבר - מצווה
שלו בה השתתפנו גם אנו, התרגשנו כולנו כשנאם את נאום ה"בר
מצווה" שלו ושמחנו בשמחתו.

מכל תכונותיו המופלאות, בלטה בעיני אהבת הזולת שלו ויכולת
ההענקה הבלתי נדלית שהיתה בו. הסבלנות והמסירות להוריו לאחותו
ולחבריו.

תמיד הקדיש הוא שעות מרובות לעזרה לחבריו לפני מבחן או סתם לפני
שעור חשוב. תמיד עמדו זוג אופניים של איזה חבר או שניים בצד

המדרגות. החברים אשר באו נעזרים היו ושואבים מידיעותיו וחוכמתו.
רק אחרי שכל החברים הלכו, נשאר הוא ער עד לשעות המאוחרות של
הלילה, אז התפנה הוא סוף סוף ללמוד את החומר בעצמו.

וכך חולפות להן השנים, עד שבגר הוא והיה לחייל. אותי תמיד ליוותה
תחושה משונה: מה, רונן כבר חייל? בעיני תמיד היה הוא ה"קטן".
האח הקטן של רבקה.

וכמו ברור הוא מאליו, גם בצבא התבלט הוא בכישוריו ובאישיותו
יוצאי הדופן.

אחת למספר שבועות מגיע הוא הביתה, מאובק ועייף, אך תמיד חיוך
רחב נסוך על פניו, ועיניו צוחקות.

בתקופה זו שבה היה רונן בצבא, רבקה ואני היינו שכנות. רונן שוב
הופך להיות חלק מחיי. רבקה אופה לו עוגות ושולחת אותן, ואני
משתתפת בדאגתה, שיהיה לו טוב.

ראיתי אותו יום לפני שפרצה המלחמה. הוא לא הספיק להגיע לירושלים,
ובילה את השבת בביתה של רבקה ברמת גן. זו היתה הפעם האחרונה.

את בשורת האיוב כי נקטף, קיבלתי ביושבי בחצר בית הורי, בסמוך
למדרגות עליהן בילינו את שנות ילדותנו המאושרות.
כמה סמלי וכמה נורא...

צער וצביטה בלב אוחזים בי על כי לא זכה להנות ולמצות את החיים,
ואוי לי על ההפסד שלנו מוקיריו ואוהביו.

תמיד אזכור את רונן החייכן והחביב עלם החמודות ואנצור אותו
בלבבי לעד.

רוֹנֵן - וּסְבָא.

אני רוצה לספר לכם על היחסים המיוחדים והאהבה המופלאה שהיתה בין רוֹנֵן וּסְבָא בן-ציון.

רוֹנֵן העריץ את סבא כמו כולנו. סבא שימש לו דמות הזדהות, ועתה בפרספקטיבה של הזמן, נדמה לי שהוא היה אחד ממעצבי אופיו העיקריים, וּסְבָא מצידו, מצא ברוֹנֵן, ממשיך השולשלת ונוחם לעת זיקנה.

הרבה פעמים, תמהתי מתי בעצם התחילה האהבה המופלאה הזו?

אני זוכרת שרוֹנֵן היה בן שש. הוא נדנד לאמא ורצה שתלמד אותו שיר באידיש כדי שנוכל להפתיע את סבא וּסְבָא ולשמח את ליבם.

וכשסבא וּסְבָא, באו לבקרנו, התעקש סבא לקבל את רוֹנֵן מגן הילדים. הנה בתמונה, הוא נותן יד לרוֹנֵן ומביאו מגן הילדים.

עברו שנים. סבא נפטרה וּסְבָא עבר לגור ברמת גן. יום יום, היו השניים לומדים דף גמרא, ולאחר מכן שיחקו בשח. כשרוֹנֵן גדל, היטיב לשחק וניצח את סבא. וכשנדמה היה לרוֹנֵן, שסבא מצטער שהפסיד, נתן לסבא לנצח. וּסְבָא בתום לבו אמר לאמא בצער, איני יודע מה קורה בזמן האחרון לרוֹנֵן. הנה הוא מנצח, ובסוף הוא עושה איזה מהלך פזיז ומפסיד... כאלו היו היחסים ביניהם.

זוכרת אני שרוֹנֵן היה מלווה את סבא לביתו בבית האבות, והשניים מתבוננים בכוכבים וּסְבָא מסביר לרוֹנֵן את מהלכי השמיים. רוֹנֵן אהב "ליויים" אלה אהבת נפש... על מה לא שוחחו השניים, על כל דבר שבעולם...

והנה בא החופש וּסְבָא הצטרף אלינו לחופשתנו השנתית בצפת. אז התחילו "החיים המשוגעים", כדברי רוֹנֵן. כל יום טיילנו למקום אחר בגליל, טיילנו ליבניאל וּסְבָא התלהב כנער צעיר. הוא הדריך אותנו לקברות הצדיקים בצפת ונתן לנו רקע היסטורי. רוֹנֵן שתה בצמא כל מילה היוצאת מפיו.

כאן, עוד תמונה מעניינת המשלימה כה יפה את התמונה הראשונה. הנה, רוֹנֵן נותן יד עוזרת לסבא שעובר על חלוקי האבנים בבניאס, כדי שלא ימעד חלילה.

זוכרת אני שאנשים העירו שם, כיצד נותנים לזקן הזה ללכת במקומות
מסוכנים כאלה... וסבא ורונן הסתכלו עליהם בתמיהה, על מי מדברים
פה, על סבא ? שהוא בוודאי צעיר מהם ברוחו...

למה לי להרבות במילים. אקרא את הדברים שרונן כתב על סבא בתיק
שורשי המשפחה, תיק שכתב במסתרים וגילינו אותו אחרי נפילתו בין
יתר חפציו.

חלפה שנה ועוד אחת
הכאב והתוגה מלווים אותנו תמיד
מישהו אמר לי "זה יעבור את יודעת"
וחשב בלבו שזאת הנחמה...
שנאה פראית עיוורת
הציפה את ראשי
איני רוצה שזה יעבור
וזאת האהבה! ...

חלפה שנה ועוד אחת
והנה קרב ובא יום הזכרון.
שמונה שנים בלי רונן אהובנו
שגדל בחיקנו
בחום הבית
את כל הטוב שבנו נתנו לו
את כל שנוכל
את ההשכלה את המידות
הנאמנות המסירות הערגה לטוהר.
ואנחנו באושרנו - התגאינו בדרכו.
והוא רחב חזק וחש בכוח האצור בו
ברצון הגובר על כל מכשול.
ואנחנו באושרנו - בטחנו בו בכוחו.

הוא - התייצב למלא חובתו
ואנחנו - בסודו לא באנו
אך ייחלנו לשובו.
ובהישמע קריאת המלחמה, רטט לבו
עתה ידע כי זו שעת מבחן
ואנחנו - חרד לבנו לשלומו.

הוא עמד מול לשונות אש שטנה וארס.
הוא השיב אש
שלהבת אמונה בוערת
בסנה שלא אוכל.
ואנחנו - התפללנו לשלומו.
הוא וחבריו עלו באש
כקורבן אשה וכקורבן חטאת גם יחד.
ואנחנו - לא ידענו.

דומם ישבנו וציפינו
עד בוא האיש ובפיו הבשורה
הם הלכו בטרם עת.
תם מסע החיים.
תם מסע חיך רונן !
ואנחנו - נותרנו לבדנו.

נגוז החלום. יד נעלמה קרעה
קורי רקמה של אושר
ומנת חלקנו - מרורה.
עתה ידענו זיכרונות גם הם נחמה בשכול.
והשם - מקור גאווה ומופת - גבורה
והשם הרי הוא חי. כל תנועה - ניצוץ
כל הברה - שלהבת
כל המלה - אבוקה דולקת
והצירוף כולו - מדורה אחת יוקדת
נישאת אלי מרום.

מילים לרונון

מילים אלה על רונון הן, אך בעיקרן ובמהותן אל רונון מופנות הן.

מקווה אני רונון יקירי, כי שומע אתה את דברי ויודעת אני כי אין אומרים שבחו של אדם בפניו אך מקצת שבחו, אומרים גם אומרים.

אפסותו של האדם המתעצמת נוכח סודם של החיים נוכח המוות, גורמת לו כי מייחס הוא לאלה אשר בסודם של החיים מצויים הם, מעשים תכונות והתנהגויותכאילו חיים הם. מבקשים אנו להאמין כי אלה שאינם עמנו נאותים להקדיש לנו לנו מעט מזמנם ולהאזין למלותינו הדלות באותו חסד של אמת שהוא בעצם חסדו של של המת.

מבקשת אני להאמין רונוני, כי שומע אתה את דברי וכי חש אתה את כאבם של הורינו את כאבי ואת כאבם של כל אלה אשר חסר אתה להם כל כך. וכי באופן עלום לחלוטין מבינתנו, ביום זה הינך מבקר בינות החיים, בינות אלה האוהבים אותך ומתגעגעים אליך.

ואכן סבורה אני, כי בשהייתך בקרבנו ביום זה, מעשה של חסד עושה אתה עמנו, וכי הרי ברור הוא, כי אתה כשלעצמך כלל אינך זקוק למפגש זה של קרוביך ומוקירי זכרך. אתה הרי מצוי כיום בעולם שבו רק האמת המוחלטת האבסולוטית והאלוהית, היא השלטת. בעולם זה שלך אין מקום למשובותיהם ליצריהם ולמאוויי הלבב של אלו החיים. בוודאי יודע אתה ידוע היטב עד כמה רגעיים ותפלים אותם משובות שלנו, של אפסי הארץ, כי הרי "מעפר אתה ואל עפר עפר תשוב".

ובכל זאת, המעט שיכולים אנו לעשות על מנת שתאות לבוא ולשהות עמנו ברגעים יקרים אלה, הוא לנסות ולהסיר מאתנו את דברי ההבל, בהם שרויים אנו מידי יום ביומו, את הקנאות ושנאות החינם, את עיקשות הפה ולזות השפתיים ולו לרגעים אלה בלבד.

כשעומדת לנגד עיני דמותך הנאצלה ואישיותך המקסימה והטהורה, מבינה אני עד כמה סימליים הם הדברים שאמרתי עד כה.

אין בדעתי לפרוש את טיבה המיוחד של אותה מערכת יחסים נדירה ואיכותית ששררה ביני ובינך. כל שאוכל לומר עליה הינו כי, רוחניותה, איכויותיה וגווניה שזורים כחוט השני בכל נימה מנימות נפשי, את זכרונה והשלכותיה נוש נושאת אני עמי לעד.

בכל אופן על פן אחד באשיותך, על תכונת אופי אחת, ברצוני לדבר היום.

כפי שהבטחתיך בראשית דברי, מקצת שבחו של אדם אומרים גם אומרים בפניו.

ודווקא על תכונת אופי זו בחרתי לדבר הן משום שלמעשה גלויה היתה וידועה בפני כל מי שהכיר אותך, הן משום שתכונה זו האצילה מחיוניותה, מכוחה על כל הסובבים אותך, והן משום שאם בכלל ניתן למצוא נחמה כלשהי לאחר שלוקחת מאתנו, הרי שדרך הארץ, החסד, ואצילות הנפש, הנלווים לתכונה זו שלך צריכים לשמש הדום לרגלינו ואור לנתיבותינו.

מידה זו שכל כך ברורה וגלויה היתה באישיותך, פעמים קשה לנו לבטאה במילים. אותה מידה היא היתה הסיבה בלעדיה אין, לכך שאלה אשר שהו במחיצתך, ולו לדקות ספורות בלבד, התעלו מעל עצמם באותן דקות והפכו רוחניים יותר, טובים יותר, וטהורים יותר.

כוונתי כמובן לאמונתך בבני האדם.

לכבוד שרחת כלפי בני האדם בעצם היותם בני אנוש ולתקווה הבלתי נדלית שתמיד שכנה בקרבך, כי בני האדם כולם, וללא יוצא מן הכלל, טובים הם מטבעם וכי כולם בצלם אלוהים נבראו, מעשיהם וכוונותיהם טובים הם וכי אף אצל הפושע הגדול שבעולם, ניתן תמיד למצוא נקודת זכות.

זוכרת אני וויכוח ארוך ומייגע שניהלתי עמך בליל קיץ לח וחם ואף אמא הוזעקה לעזרתי. הוויכוח נסב כמובן על דין שחרצתי לגבי פלמוני אשר מעשה עשה אותו פלמוני, ולי לא היה כל ספק במניעיו התועלתניים והאנוכיים של אותו פלמוני בעשותו מעשהו, ובחוסר האיכפתיות שלו מפגיעתם של אחרים עקב אותו מעשה.

ללא לאות ובסבלנות אין קץ חזרת והסברת לאחותך קצרת הרוח, כי על אף שבדיעבד, יתכן וניתן לראות במעשהו של פלמוני, מעשה אנוכי ותועלתני, בכל אופן לא לנו לשפוט את טיבו של מעשהו ואין בידינו לחדור לצפונות לבבו ולנבכי נשמתו של אותו פלמוני, וקיים תמיד הסיכוי שלא לתוצאה שהושגה למעשה, התכוון אותו פלמוני.

בבירור ובצלילות זוכרת אני את מילותיך העדינות והנחרצות, אשר כמדומני שרק אתמול נהגו הן: "רבקה, אל תשכחי בני האדם טובים הם, מחשבותיהן טובות הן, וכי יש צדיק בארץ אשר לא יחטא? ואם חטא אותו פלמוני פשיטא, "כך אמרת לי אחי היקר, "פשיטא, שבשוגג חטא הוא ולא במזיד."

ותכונה זו שלך רונן יקירי, אשר כחוט השני שזורה היתה בכל רמ"ח אבריך ושש"ה גידיך, והשפעתה היתה מוחלטת על כל מעשיך, דבריך ואורחותיך, היא אשר גרמה לאותם אנשים אשר מסילות חייהם נצטלבו ולו לרגע אחד במסילת חייך, להיטיב את דרכיהם, לזכך את נשמתם והתנהגותם, ולו לאותו רגע אחד בלבד. שהרי לא יכול היה שום אדם שבעולם להשים עצמו רשע לפניך כאשר אותם עינייים חומות, עמוקות, ומלטפות שלך, נחות היו על פניו, ומעינייים אלה נשקפת היתה התקווה והאמונה הכנה והברה באדם אשר עמד מולך.

תעצומות נפשך ואמונתך הבלתי נדלית והבלתי מעורערת בנפשו של האדם, הכבוד שרחשת לבני האנוש בעצם היותם בני אנוש יצירי אלוהה, זיככה וטיהרה את כל אלה שחסד, ולו רגעי, נעשה להם והאור המופלא שקרן מאישיותך נגה עליהם.

היום, לאחר שבגרתי והשכלתי, מבינה אני כי לא נאיביות ותמימות היתה באמונתך זו בבני האדם.

לא ולא. חוכמת חיים פנימית ועמוקה היתה זו.

מידת החסד שבהתנהגותך כלפי בני האדם ואמונתך השלמה בהם, אשר בכל הליכותיך השתקפו והיו לך אורח חיים, זו היתה דרכך לגרום לבני האדם להיות טובים יותר ולנשמותיהם להיות זכות ואצילות יותר.

אהבת בריות זו ודרך הטוהר והחסד אשר אפפוה, הובילו לכך שמעולם לא דנת ושפטת שום אדם, באשר כדבריך "אין אדם דן את חברו עד אשר יגיע למקומו" נחבא אל הכלים היית, אך על אף צניעותך הפנימית והמוחלטת הזו, מכל העם גבהת, באשר אין אדם חכם בעיניו ואין נשען הוא אל בינתו כל עוד מוצא הוא חן ושכל טוב בעיני אלוהים ואדם. (משלי פרק ג פסוקים 4,5).

זכורות לי יפה מילות הסינגור שלך כל אימת שנראה היה לי כי מישוהו את אשר לא לו מבקש הוא לחמוד.

"רבקה", אמרת לי, "זוכרת את מה אמר הקב"ה לשמואל הנביא?"
"לשמואל הנביא?" שאלתי, ורונן השיב לי כשאף לא שמץ של התנשאות נשמע היה בקולו הבוטח והשלוו.

"אל תביטי למראה, אל תביטי לגובה הקומה, כי לא אשר יראה האדם, כי האדם יראה לעיניי וזה' יראה ללבב."
ולכן הוסיף רונן ואמר, אל תדוני מעשי הבריות. שהרי בכל מעשה ניתן למצוא צד זכות ואילו האלוהים לבדו הוא אשר שופט צדק והוא היחיד המסוגל לבחון כליות ולב.

דברים אלה אשר למרות השנים הרבות שחלפו מאז השמיעם אחי באוזני, לא נס ליחם ולא תש כוחם והרי הם כיון המשומר.

למעשה, כשחושבים אנו על תפיסתו זו של רונן, נגיע בהכרח למסקנה הבלתי נמנעת כי הם מהווים יסוד מוסד בכל שיטת משפט של כל מדינה דמוקרטית ובכל שלטון אשר על אדני הצדק מבקש הוא להשתית את כוחו. הרי, אף הרשע הגדול ביותר בעולם אשר הודה בביצוע פשע, זכותו האלמנטרית והבסיסית כי דבריו ישמעו וכי ינתן לו סניגור קודם שיחרץ דינו.

ובישעיהו שנינו, והדברים כאילו על רונן נאמרו הם, "הן עבדי אתמך בו, בחירי רצתה נפשי. נתתי רוחי עליו, משפט לגויים יוציא. לא יצעק ולא ישא ולא ישמיע בחוץ קולו. קנה רצוץ לא ישבור ופשתה כהה לא יכבנה."
(ישעיהו פרק מב פסוק א ואילך)

מי יתן אלוהי, ורבים יהיו כמותו בעמנו.

יום ה' כנין תשנ"ג

6.6.93

רגישויות

בימי ספירת העומר, בשנה האחרונה לחייו, בא רונן הביתה ל"רגילה" והנה הוא מגדל את שערותיו וזקנו. שאלתי אותו: "מה זה רונן?" הסתכל רונן בפניו של אביו וענה: "יש לי הזדמנות נהדרת לא להתגלח בצבא בגלל הספירה."

חג השבועות עבר, ורונן קיבל שוב חופשה, והנה הוא מגולח... שאלתי, "ומדוע התגלחת עכשיו, הלא עתה יש לך כבר זקן, והלא אמרת שנוח יותר להיות בעל זקן בצבא?"... ענה לי רונן: "אמא, כששאלת אותי בפעם הראשונה מדוע אינני מתגלח אבא היה נוכח, וכיצד יכולתי להגיד שאינני מתגלח בגלל הספירה? הלא הדבר עלול היה לפגוע באבא, ומה, האם אני דתי ממנו?" כזה היה רונן עניו, עדין נפש, ורגיש...

* * *

בסתיו 1973, כשחזרנו מחופשה בלונדון, מנחם קנה לי בושם נהדר בשדה התעופה. כשבאנו הביתה לאחר כל שמחת החזרה ואחוד המשפחה מחדש, התבשמתי לי בבושם החדש ושאלתי את רונן: "איך הריח?" הוא הסתכל עלי ואמר: "נעים מאד אמא, באמת נעים!" עברה כמחצית השעה ואז אמר לי רונן: "את יודעת אמא, הרהרתי בדבר בעצם יש שלושה ריחות שאותם אני אוהב..." "ומה הם רונני?" שאלתי, (הוא היה ילד בן 13)

"אני אוהב את ריח האדמה לאחר הגשם הראשון", ענה ועיניו נוצצות, "אני אוהב את ריח הלחם הנאפה בתנור בעוברי ליד המאפיה בלכתי בבוקר לבית הספר. אמא, הרחת פעם את הריח הנודף מגופם של תינוקות, זה הוא בושם אמיתי... כל הריחות האחרים הם סינטטיים לעומתם, אלה

הם הריחות הקשורים בטבע ובראשוניות, אלה הם הריחות הבסיסיים
והאמיתיים..."

דברי רונן בהיותו בן 13 שנים.

למשמע דבריו, הייתי כולי נפעמת וגאה. וחשבתי לי לתומי, איזה גבר
איזה אדם, תהיה בני!

אמא.

* * *

אביב 1982, היה האביב האחרון בחייו של רונן.

רונן, שכה אהב הרים, צומח, טבע ופרחים, הוצב עם גדודו בגליל.

"הרי הגליל מדהימים, הגליל כולו מרבד אדום לוהט של כלניות..."
ספר לי נפעם ונרגש. ואחר כך הוסיף בשקט ובצער "ואנחנו אמא,
רומסים אותן עם הטנקים..."

כן בני, צר היה לך על הכלניות, ...

ואני מוסיפה וחושבת, בכל ארצות העולם ישנם חוקים האוסרים לקטוף
פרחים, וילדים האוהבים פרחים מותר לקטוף!?

אמא.

שנתיים לנפילתו!

בימים קשים אלה של שכול, כשהכאב והגעגועים לופתים את צוארי ואינם מרפים, אני שואלת את עצמי שאלה היפוטטאטית לגמרי: אם ניתן היה להזיז את מחוגי השעון 24 שנים אחורנית, מבלי שתינתן לי היכולת לשנות את העובדות, האם הייתי מוכנה לעבור את כל זה שנית?

האם הייתי מוכנה להביא לעולם את רונן על אף הידיעה שאשכל אותו במלחמה הארורה בהיותו בן עשרים ואחת בלבד? האם הייתי מוכנה ללדת, לחתל, לטפל, לגדל, לחנך, לשמור עליו בחוליו, לעבור את כל צער "גידול בנים" ולעבור לאחר מכן את כאב האובדן, לעבור שוב את כריתת הבן מהלב, האם הייתי מוכנה לעבור זאת שנית?

והתשובה היא כן!

כי לגדל ולחנך את רונן זו היתה חוויה! זה היה אושר שאין דוגמתו, לראות כיצד הוא הופך מילד בכיין וחולני, מיצור חסר ישע, לילד מקסים בעל חוש הומור נדיר ואחר כך לנער רגיש וחכם, חזק ועדין, לראות כיצד הוא קולט במהירות את עיקרי הדברים, מסיר את הטפל מהעיקר, כיצד לבו נפתח לזולת ולסבלו, לתמוה ולהתפעל מחוש היופי שהולך ומתחזק, מאהבתו לטבע, לגלות מידי יום ביומו כשרונות חדשים, לראות את אופיו המתעצב, להתבונן במעשי ידי הזהב שלו, בצילומיו המופלאים, לעקוב אחר מוחו המבריק ויחד עם כל זאת, לעמוד על צניעותו ענוותנותו ואצילות נפשו. לראות כיצד השתיל הרך שנטענו הופך לעץ אלון -- אין אושר גדול הימנו...

אני זוכרת כיצד אביו ואני היינו עומדים נפעמים ומשתוממים, ולא פעם שאלנו את עצמנו: הבננו הוא זה? הבחור - האדם הנפלא הזה, במה זכינו לכך?!

לכן, תשובתנו היא כן!

למרות כאב האובדן הנורא, למרות התותבת שבלב. כי כל רגע שחיינו במחיצתך, רונן! היה אושר עילאי!

שנתיים לנפילתו!

בימים קשים אלה של שכול, כשהכאב והגעגועים לופתים את צוארי ואינם מרפים, אני שואלת את עצמי שאלה היפותטאטית לגמרי: אם ניתן היה להזיז את מחוגי השעון 24 שנים אחורנית, מבלי שתינתן לי היכולת לשנות את העובדות, האם הייתי מוכנה לעבור את כל זה שנית?

האם הייתי מוכנה להביא לעולם את רונן על אף הידיעה שאשכל אותו במלחמה הארורה בהיותו בן עשרים ואחת בלבד? האם הייתי מוכנה ללדת, לחתל, לטפל, לגדל, לחנך, לשמור עליו בחוליו, לעבור את כל צער "גידול בנים" ולעבור לאחר מכן את כאב האובדן, לעבור שוב את כריתת הבן מהלב, האם הייתי מוכנה לעבור זאת שנית?

והתשובה היא כן!

כי לגדל ולחנך את רונן זו היתה חוויה! זה היה אושר שאין דוגמתו, לראות כיצד הוא הופך מילד בכיין וחולני, מיצור חסר ישע, לילד מקסים בעל חוש הומור נדיר ואחר כך לנער רגיש וחכם, חזק ועדין, לראות כיצד הוא קולט במהירות את עיקרי הדברים, מסיר את הטפל מהעיקר, כיצד לבו נפתח לזולת ולסבלו, לתמוה ולהתפעל מחוש היופי שהולך ומתחזק, מאהבתו לטבע, לגלות מידי יום ביומו כשרונות חדשים, לראות את אופיו המתעצב, להתבונן במעשי ידי הזהב שלו, בצילומיו המופלאים, לעקוב אחר מוחו המבריק ויחד עם כל זאת, לעמוד על צניעותו ענוותנותו ואצילות נפשו. לראות כיצד השתיל הרך שנטענו הופך לעץ אלון -- אין אושר גדול הימנו...

אני זוכרת כיצד אביו ואני היינו עומדים נפעמים ומשתוממים, ולא פעם שאלנו את עצמנו: הבננו הוא זה? הבחור - האדם הנפלא הזה, במה זכינו לכך?!

לכן, תשובתנו היא כן!

למרות כאב האובדן הנורא, למרות התותבת שבלב. כי כל רגע שחיינו במחיצתך, רונן! היה אושר עילאי!

ואתה דומם!...

בחופשת השבת האחרונה של רונן בירושלים, הלכנו רונן, מנחם ואני,
לטייל בגן הוורדים.

זה היה באביב. האוויר היה בשום בריחות מטריפים, הגן היה במלוא
פריחתו.

רונן שאהב וורדים התלהב מאד וקרא, הביטו בשטיחים האדומים, הביטו
בצהובים, תראו את המרבד הלבן המושלג הזה! הוי הוורדים הלבנים
הנהדרים האלה, אני מוכרח לצלם אותם בחופשת החול הבאה שלי!

החופשה הבאה כבר לא הייתה
כי בינתיים פרצה המלחמה הארורה
ואנחנו - אביו ואני, נטענו על קברו למראשותיו
שיח ווורדים לבנים שכה אהב.

עץ נטענו למראשותיך
ושורשיו לופתים גופך
ויונקים לשדך עד תם.

ונתן העץ פריו
ופרחיו לבנים כשלג
ואתה - דומם!...

והעץ קורא חיים
מצמיח עלים
מלבלב בפרחים
ואתה - דומם!...

ובאה שלכת
וחולפת שנה
והעץ חי מחדש
זוקף צמרתו
מניף פריו
והיכן פירותיך בני!?

והעץ זועק חיים
ואתה - דומם!...

תפילה

תן לנו כוח לשאת ברעדה על כפינו
את מגש הכסף - תפארת בנינו
תן לנו כוח - לשמוח
לבכות עד כלות

תן לנו כוח להכיל בתוך הלב האחד
את שכרון השמחה הגדולה
ואלפי היגונות
תן לנו כוח להביט בעיני אמהות
בשכולן
לעמוד בדממה מול אין סוף צערן

תן לנו כוח - לשכוח
הנקם והדם
תן לנו כוח לשוב מן הטנק
אל יום חג ויום חול
לזרוע חיטה של מחר
בשדה קרב של אתמול
תן - שלום!

בן שלי

השנים חולפות
עשר שנים
כאילו רק אתמול
נפרדנו, אמרת
אחזור בעוד שבוע
הלכת... קומתך זקופה
ומבטך מאיר
ואני חשבתי
התפללתי
אלוהים שמור על
בני
שנים...
וכאילו רק אתמול
כן, כאילו רק אתמול
הלכת
ואני מביטה בחלון
ומחכה
הרי אמרת אחזור
אני מחכה לקומתך הזקופה
למבטך המאיר
שנים...

בס"ד

למשפחת שיף היקרה השלום והברכה !

אחרי דרוש שלומכם הטוב, בפרוש עלינו שנת תשד"מ, רצינו לאחל לכם מקרב לב, שנה טובה ומבורכת. שנה שבה ימלאו משאלות לבכם לטובה, ותזכו לראות נחת מנכדכם.

מקווים להמשיך את הקשר השכונתי, ומקווים לראותכם בביתנו.

תמיד תמיד נזכור את רונן הי"ד.

לא נשכח את חיוכו הטוב, מידותיו הנאצלות, ולבו לב - הזהב. בדרכו נלך בראש מורכן.

אשתדל לקבל על עצמי ללמוד משניות בקביעות, לעילוי הנשמה היקרה רונן הי"ד, ובס"ד אשתדל לעשות "סיום" עד יום השנה הקרוב.

שלא תוסיפו לדאבה עוד.
כתיבה וחתימה טובה,

מוקיריכם וידידיכם

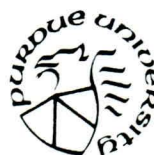
משפחת ויליגר.

אבוב
משפחה של
כמה-ג'.

בצד ובכאב קימתי על שפואכם בנפואכם
יקיככם חן הי"צ.
ככל מקוזה הינה זו אלמד אלתה גר
תלכר המעך ואמנתי למני גר תונת החיים.
נאצם האינלתינו כמו גם חריתולתו קולית אנמד עיני
הבולמעות וליבי מסרב להבין. יחיז ומלימד היה,
ביקסם הנפלא שהשגתה נכחלתה בכל מקום.
אבידה כבידה היא אבית ושפאל, איבידיו
ואמכריו גבוכים על אבפן פנינפ נפלאה זו.
בנחמת ציון וירושלים ננוחם עם
ב בית ישפאל.

מאיר צנור.

מורה אפיסיקה
בית החלטה.

לבי
הנהגת ביהם "הלאה"
מאומג 6 כמג חן.

נבב!

בצרכי רב קנאתי על נפילתו של
הגאמיז היקר בונן שיל הי"צ.
בונן היה מטובי גאמיז"י, חנין מעולה שגווה
פוגמה ומנסה לכל הגאמיזים. הצטיינותו, ענוותנותו ונאצם
האיכותו מעלים את כמותו הנפלאה היום, אלא מן ציני
היבולמקור. קסמו המיוחד ישטי אצו בקרבי.
עם יטבול אבז אבז מטובי בנן וביר
ספרכם את אבז הנבחרים שבבולמקוריו.

הנחמה ציון וירושלים ננאחם.

מאיר צענא
מונה אפעכו בביה"ס.

ניב. אציה אכ אמ תוכי אפעכו
את מנהג התרוממים המל"ה אמשטוה הטבולה.

